

Det grønne

DET GRÆNSELØSE GRØNNE

... og hvordan det forvaltes

Vores samfund er et land fuld af grænser. De er linjer på kort. De er tekst i love. De er kanter. De er hækk. De er mure. "Der må være grænser!", siger vi til hinanden, når grænsen for det socialt acceptable er nået. Vi skriver under på et skøde og trækker en grænse for, hvilken lille del af jordkloden, der er vores ejendom. På dette særlige frimærke er det os, der bestemmer.

Men hvad tænker naturen egentlig om det? Ingenting. For naturen har ingen beviselig bevidsthed om grænser - og beviseligt ingen respekt for dem. Ukruddstrøer er til alle tider føget over ethvert hegn, og fugle er fløjet i øst og vest. Insekter er der ikke mange af på bilernes forruder længere, men de insekter, der alligevel klækker og beboer vores planet, de bor - alt andet lige - ligeså gerne på den ene side af vejen som på den anden.

Mon ikke den nyudnævnte gartner på Odense Amts og Bys Sygehus for 100 år siden var travlt beskæftiget med at luge de bare jordskykker under prydbuske og stauder i hospitalets haver, så ikke skvalderkål, græs og mælkebøtter tog over? Mon ikke gartnerstaben gennem alle de mere end 100 år har sagt: "De Fandens mælkebøtter"? Mon ikke 60'er-modernismens effektive hospitalsdrift til sidst fik nok? For effektivt i rentabel forstand er det ikke at ligge på knæ og luge ukrudt på bar jord.

Udearealerne omkring OUH er i 2026 præget af få driftssikre beplantningselementer: Fritvoksende træer, formklippede træer, brugsplæne, hæk og bunddækkende buske.

Ind i mellem dukker en plantekasse med sommerblomster op. Disse elementer kan driftes effektivt og relativt rentabelt efter enyldige standarder - formentligt som del af en større leverance udbudt indenfor rammerne af gældende EU-lovgivning. Det gartneriske vedligehold udføres således i et professionelt styret kontraktforhold baseret på bygge-/anlægsbranchens standardaftaler.

Kvalitetskrav angiver præcist, hvor stor en andel ukrudt må udgøre per kvadratmeter, hvor højt græsset må være, hvor ofte træerne skal beskæres. Efterleves kravene ikke udskrives bøder, og skal der gøres noget andet end det oprindeligt aftalte, koster det. Budgettet kører på en knivsæg, og posten til uforudsigeligheder er alt andet end prangende.

Det er normen i den professionelle drift af grønne områder i det danske kongerige - så måske kan man antage, at det også er normen på OUH i 2026.

Normen bygger på en landskabsforvaltning, der gennem årene har lagt sig tættere og tættere op ad byggeriet med dets projekter for udvikling af statiske produkter og vedligeholdelsesfokuserede drift.

Der ønskes ingen slinger i tallenes vals gennem regnearket, der angiver mål-bare værdier. Og i den standardiserede grønne drift er der da heller ingen slinger i valsen... Undtaget når foråret pludseligt tager fat og alt spirer på én gang. Undtaget der, hvor en spidsløn sender sine vingede frø ned i bøgehækken, så "uønsket vedopvækst" stiger til vejrs med strittende skud over hele hækken ellers ensartede flade. Undtaget i det gårdrum som grundet patienternes ve og vel er lukket den dag gartneren i sin turus er forbi.

Naturen kender ingen grænser, ingen turnus, ingen driftsmanual. Man skriver ikke kontrakt med naturen.

Bynaturen er et nyt begreb og i det "nye" ligger også det "vide", det ikke klart definerede. Er bynaturen for mennesker? Er bynaturen fællesskab om krydderurter i højbede? Er bynaturen bistader? Er bynaturen brændnælder? Er bynatur helende? Er bynaturen et sted strandskader kan yngle? Er bynatur at lade stå til? Er bynatur hække og stauedebede? Er bynatur noget menneskeskabt teknisk? Er bynatur øget biodiversitet?

Bynatur er det alt sammen. Bynatur er der, hvor vi hilser naturen velkommen i byen, hvor ukrudtsfrøene er hjerteligt velkomne over hegnet. På godt og ondt. Jo vildere natur vi ønsker os, jo mindre vi fastholder et bestemt landskabeligt udtryk for at give los for livet, des vildere bliver det.

I den vilde natur er standardiserede kvalitetskrav ikke meget værd. Det har mange allerede måtte sandede som følge af de seneste 5-7 års mange by-natur- og biodiversitetsprojekter rundt om i landet, som er forsøgt indpasset i den standardiserede drift. Man har fx ladet græsset gro eller ligefrem anlagt blomstrende enge. Man har tilpasset driftsbeskrivelsen og sparet penge på standarddriften, fordi arealet kun skal slås en gang årligt mod brugsplæns 26. Men mellem blåhat, gul snorre og rødkløver er meget andet begyndt at gro. Tidsler, som spredt frø til naboeens prydblæne, og brandenælder som giver børnene væbner - begge planter gode insektplanter men giver klager fra brugerne. Så dukker skvalderkål og padderok op - de trives og skygger og skubber til fine spirer af alt det rigtige, inden det overhovedet får fat. Og den engagerede og habile Hanne fra nummer fire, som så gerne ville være frivillig, har fået en diskusprolaps. Nu er en nærtstående poppel begyndt at sende meget vitale rodkud op over hele linjen. Det høje græs er vist heller ikke et helt fremmed habitat for rotter? Mener nogen. Andre mener noget andet. Hvem har kompetencen til at vurdere, hvad der er rigtigt og forkert natur og løbende tilpasse plejen? I Excelarket er der ingen hjælp at hente for driftsorganisationen; slåning én gang årligt, ingen norm for hvad der må og ikke må være der, ingen midler til det uforudsete.

Normen er mindet på vedligehold - fastholdelse - og driftsorganisationens værktøjskasse er indrettet derefter. Allerede i den meget styrede og standardiserede drift var naturen en udfordring - nu er den kropumulig. Bynaturen passer helt enkelt ikke ind i de eksisterende rammer for bylandskabet, og forsøger man alligevel at presse den derind, bliver resultatet i bedste fald middelmådigt, og vinderne kan blive svære at få øje på.

Lige nu er der på OUH en helt særlig mulighed for at indarbejde en ny forvaltningspraksis, som gør bynaturen til en dynamisk del af det levende liv frem for at behandle den som en statisk ramme for bylivet.

- Dels er den nuværende ejer og forvalter af arealerne en organisation, der ikke kun har kommercielle men også samfundsmæssige visioner og forpligtelser.
- Dels har man i organisationerne bag udviklingen - udover beundringsværdige ambitioner og projektporteføljer - både erfaring, kompetencer og handlerum, som kan bringes i spil gennem hele processen.
- Dels bliver selve handlerummet gennem hele forvaltningsforløbet friere, fordi de tilpassede rammer kan indarbejdes tidligt og rettidigt.

I partnerskabets projektorganisation defineres en funktion, som gennem hele udviklingsprocessen er dedikeret til progressivt og ambitiøst:

- at bevare naturens langsigtede perspektiv gennem hele processen.
- at afsøge rammernes mulighedsrum for at understøtte en mere levende bynatur.
- at indarbejde bynaturens behov ifm.:
  - vision og programmering.
  - organisation og administration.
  - bevaring og udvikling af eksisterende grønne værdier.
  - projektering, udbud og anlæg.
  - overgang fra projekt- til forvaltningsorganisation.

ORGANISATORISKE NORMER

Den traditionelle driftsorganisation udbygges til en forvaltningsorganisation, der kan tage hånd om det uforudsigelige og værette en positiv udvikling med tanke på fremtiden

I udviklingsprocessen sætter Partnerskabet en model op for den langsigtede udvikling. Her trækker man på kompetencer og erfaringer fra bl.a. Odense Kommune og udnytter, at den kommende arealforvalter i form af en ny grund-ejerforening ikke er bundet af en eksisterende organisations begrænsninger samt en offentlig arealforvalters forpligtelser. Samtidig skal man sørge for, at grundejerforeningens begrænsning ved at være en relativt lille organisation ikke begrænser adgangen til faglige kompetencer og ressourceforståelse ift. bynaturen, når der uundgåeligt skal træffes valg og indgås kompromiser i byrummene.

I forbindelse med salg og overdragelse fra Partnerskabet til den fremtidige grundejerforening forpligtes denne til at afholde møder med et Grant Råd bestående af fx kommunens fagspecialister, faglige rådgivere, interesseorganisationer og forpersoner for de enkelte ejendommers gårdlaug.

Grundejerforeningen er ligeledes forpligtet til at udarbejde fagligt funderede udviklingsplaner for udearealerne med fx 4 års mellemrum, som skal godkendes af det grønne råd. Udviklingsplanerne skal udarbejdes med afsæt i Partnerskabets vision.

Partnerskabet udarbejder inden afvikling den første udviklingsplan, som overdrages til grundejerforeningen. Partnerskabet er altså forpligtet til at pleje, udvikle og vedligeholde i udviklingsperioden - ikke blot planlægge og anlægge nyt.

Når den cykliske proces bringes aktivt ind i projektrummet, er det oplagt, at de samarbejdende parter i højere grad investerer i samarbejdet og kompetenceudviklingen, fordi faseskiftet er tilbagevendende, og forvaltningsopgaven bliver fælles.

Transformationsbegrebet trækkes ind i bynaturen ... og omvendt!

I et cyklisk forløb kan man arbejde proaktivt med regenerative principper.

Langsom og transformation som inspiration for udvikling af bygningsmassen?

Værdien i at vokse med naturen.

... og værdien i omsorg.

Idé 51216 til konkurrenceprogrammets Tema B:

At gentænke forvaltningsnormen for at imødekomme en mere divers bynatur og ønsket om et levende grønt kvarter.

I en ambitiøs vision for et nyt grønt kvarter lægges grundstenene for en ny praksis for den langsigtede arealforvaltning understøttet af nytænkning af de administrative normer, grænser og standarder.

Ved at tilpasse forvaltningspraksissen det levedes natur bliver dette en formgivende kraft i om-dannelsen af OUH til et sted, hvor livet reelt - i både faktisk og overført betydning - kan udfolde sig og udvikles for fremtidige generationer.

NORM FOR LINEÆRE PROJEKTER

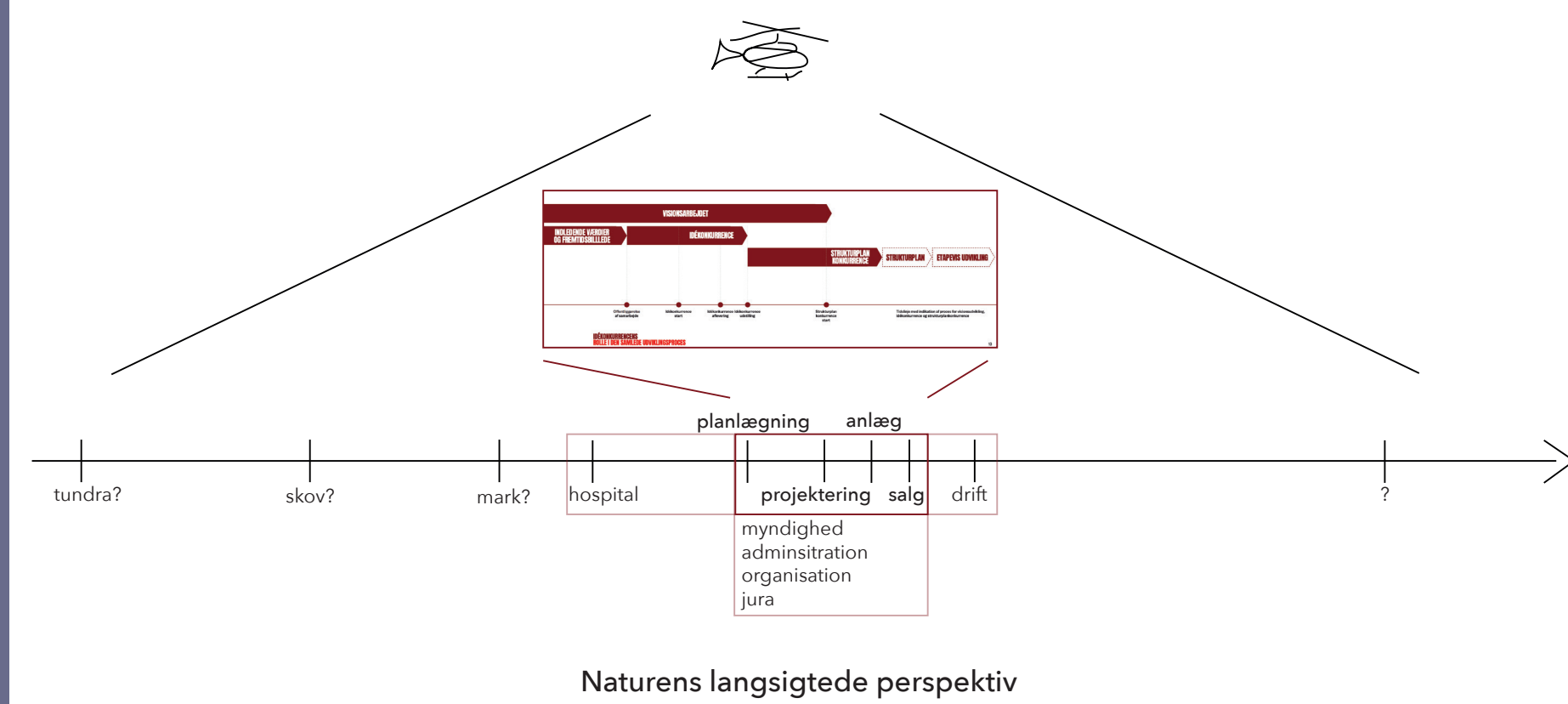
I visionen indarbejdes det langsigtede perspektiv ved en insisteren på altid at have hele stedets tidslinje med - ikke bare projektets med dets standardiseret fraværende eller kortsigtede bagud- og fremadskuen.

Det lineære og tidsmæssigt afgrænsede projekt harmonerer ikke med naturens langstrakte perspektiv og successive og dynamiske adfærd.

En vision om en by er i sig selv et brud på naturens successive færd. For at give plads til en vilde bynaturen må vi derfor så tidligt som muligt og i helikopteren, når vi arbejder med tid.

"Bagud" begrænser sig ikke til "eksisterende forhold".

"Fremad" begrænser sig ikke til "overdrage til drift".

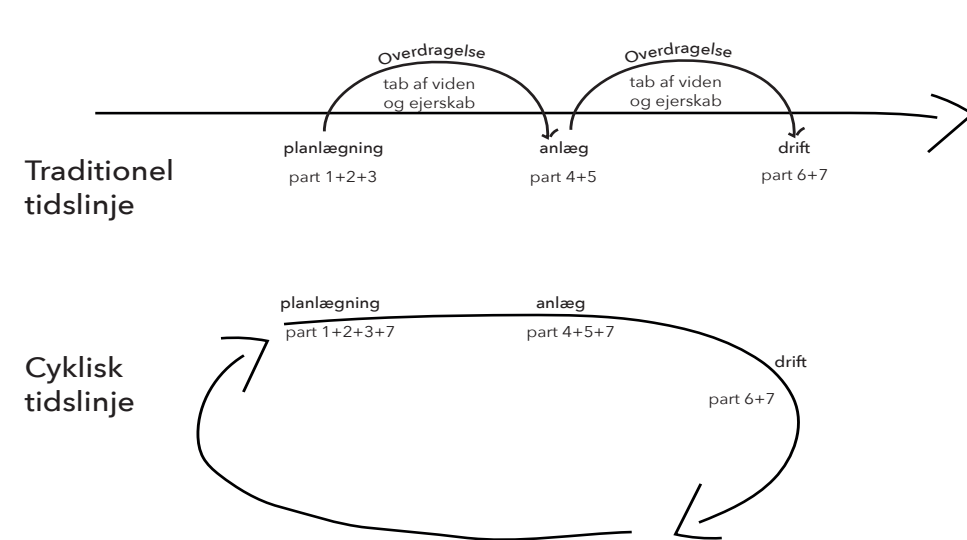

Udviklingsprojektet skal realiseres med et mål om en cyklisk proces frem for en lineær, hvor processens faser - planlægning, anlæg og drift - løbende genbesøges for at holde den visionære kurs for en levende natur.

I det menneskeskabte landskab - ikke mindst i bynaturen - skabes en anden slags successionslinje end den, der har været i området i årtusinder forinden. Dette landskab, denne natur, har sin egen cykliske tendens med menneskets entreprenante facon som omdrejningspunkt.

I det traditionelle vedligehold er cirklen lille og sluttet. I det udviklende arbejde er den større og potentielt langt mere rummelig.

Er visionen et bestemt mål, bliver driften fastholdelse af et øjebliksbillede.

Skal visionen om en levende og divers bynatur realiseres, må visionen derimod være en kurs, der arbejdes efter i projektfasen, og den traditionelle drift- og vedligeholdelsesfase bliver i stedet en forvaltningsfase, hvor løbende tilpasning og udvikling holder den visionære kurs.

Kursen skal sættes i udviklingsfasen, i den traditionelle driftsfase er det for sent!

ADMINISTRATIVE NORMER

Eksisterende grønne værdier forvaltes af selvstændig enhed indenfor Partnerskabet indtil opgaven kan overdrages til den fremtidige forvaltningsorganisation.

En fælles organisation, i form af grundejerforeningen står for den langsigtede landskabspleje og -forvaltning i hele kvarteret - også på de enkelte matrikler!

På denne måde forvaltes beplantningen ikke af selve bygherreorganisationen i byggeperioden, og eventuelle skader på eksisterende beplantning håndteres derfor ikke af en ejendomsudvikler, som i en kortere periode udvikler matriklen.

Hvem ejer vandet i et vandløb? Og hvordan bliver forvaltning af vandløb en fælles opgave? De spørgsmål kan hjælpe i udarbejdelsen af en grøn vision, der understøtter naturens grænseløshed og dermed skaber bedre forudsætninger for en balanceret og levende bynatur.

Med inspiration fra vandets synlige flow minimeres de administrative grænser, der er til hinder for bynaturens flow i kvarteret.

Man forvalter kvarterets grønne ressource som et hele, og grønne forbindelser styrkes internt i kvarteret såvel som eksternt til det omkringliggende bylandskab.

- Dette skal sikre en ensartet og ambitiøs praksis for beskyttelse af grønne værdier, der bygger på bl.a.:
- En rapport over samtlige eksisterende træer, der angiver de enkelte træers bevaringsværdi
  - Krav om individuel rodzonekortlægning af alle træer med høj bevaringsværdi med specialtilpassede respektafstande
  - Udførlige minimumskrav til beskyttelse af grønne værdier under byggeri og anlæg.
  - Markant kontraktuel fastsættelse og håndhævelse af erstatningskrav ved påførte skader

Lukkede karrierer = lukkede landskaber

Stok- og punktbebyggelse i åbent parklandskab = et friere flow på tværs af matriklerne

I følge Den Danske Ordbog betyder "forvalte" at "administrere eller bestyre" og "tage vare på eller hånd om - ofte med tanke på fremtiden og en positiv og fornuftig udvikling."

Ved fælles forvaltning er der mulighed for at genbruge flere ressourcer på stedet.

Projekterer og anlægger man med et langsigtet perspektiv og med et mål om en cyklisk proces med mulighed for løbende tilpasning, kan man potentielt bruge færre ressourcer i anlægsfasen.

Bæredygtigt mulighedsrum ved langsigtet forvaltning fremfor færdige anlæg.

Et træ kommer fra et frø - ikke fra en planteskole. Det rigtige frø i den rigtige jord spirer og vokser sig stort uden vanding, uden kunstgødning, uden brændstof.